

Spolufinancováno
Evropskou unií

Název projektu/aktivity/opatření:

Živá laboratoř PROBIO

Odkaz:

<https://www.czechorganics.com/eco-ready>

<https://eco-ready.eu/living-labs/>

Hlavní téma:

Živá laboratoř pro ekologické
zemědělství

Datum vložení:

Kontakt na editora:

Klíčová slova: **ekologické zemědělství ♦ živá laboratoř ♦ biodiverzita ♦ biopotravinářství**

Vazba na NRIS3 (vertikální priority/horizontální cíle): DS8/A2,A3

Místo realizace: CZ

Stát: CZ

Dopad: EU

Zdroj financování: Horizon Europe

Doba realizace: 4 roky

Finanční alokace: grant HE

Hlavní realizátor: **Czech Organics s.r.o. (CZ)**

Projekt spojuje 18 partnerů z 11 evropských zemí a zahrnuje síť 10 "živých laboratoří" (living labs), které pokrývají všechny bioklimatické regiony Evropy.

Stručná anotace:

Živá laboratoř PROBIO propojuje zemědělskou praxi, výzkum a tvorbu veřejných politik s cílem podporovat rozvoj ekologického zemědělství. Pracuje na udržitelných řešeních pro jihomoravský region ohrožený klimatickou změnou, suchem, erozí půdy a úbytkem biodiverzity. V rámci evropského projektu ECO-READY testuje inovativní agroekologická opatření v reálných podmínkách farem a kombinuje terénní zkušenosti zemědělců s daty z moderních technologií a výzkumu. Výsledky jsou následně převáděny do praktických doporučení pro zemědělce i podkladů pro tvorbu zemědělských politik. Obsahuje možnosti přenosu modelu živých laboratoří (living labs) do dalších regionů a sektorů hospodářství. Projekt je potvrzením, že ekologické zemědělství může být v podmínkách střední Evropy environmentálně i ekonomicky udržitelnou cestou rozvoje zemědělství.

POPIS:

Živá laboratoř PRO BIO – propojení praxe, výzkumu a politik

Živá laboratoř **PROBIO (Living Lab PROBIO)** představuje inovativní přístup k rozvoji ekologického zemědělství v České republice. Působí na **jižní Moravě**, regionu, který patří mezi oblasti nejvíce ohrožené **klimatickou změnou, suchem, erozí půdy a ztrátou biodiverzity**. Právě zde vzniká potřeba hledat řešení, která jsou nejen environmentálně šetrná, ale zároveň **ekonomicky životaschopná a dlouhodobě udržitelná**.

Living Lab PROBIO je koordinována organizací **Czech Organics s.r.o.** ve spolupráci s **Ekofarmou PROBIO a PRO-BIO, obchodní společností s r.o.**, která je významným aktérem v oblasti zpracování a distribuce biopotravin. Díky tomuto propojení je živá laboratoř pevně zakotvena v reálné zemědělské praxi a současně má přístup k výzkumnému zázemí, odborníkům a široké síti zemědělců, poradců i institucí.

Zásadním rysem Living Lab PROBIO je fungování podle principů **Living Lab přístupu** – tedy otevřeného inovačního prostředí, kde jsou **zemědělci, výzkumníci, poradci, studenti, veřejná správa i další aktéři aktivně zapojeni do spoluvytváření řešení**. Inovace se netestují jen teoreticky, ale přímo **na farmách a v krajině**, v reálných podmínkách a v dlouhodobém horizontu.

Projekt ECO-READY jako rámec aktivit

Živá laboratoř PROBIO je součástí evropského projektu **ECO-READY**, financovaného z programu **Horizon Europe**. Projekt sdružuje partnery z celé Evropy a vytváří síť deseti živých laboratoří, které se zaměřují na **odolnost potravinových systémů vůči environmentálním, klimatickým a socio-ekonomickým šokům**.

V rámci projektu ECO-READY funguje Living Lab PROBIO jako regionální centrum, které:

- testuje **opatření založená na principech ekologického zemědělství** v podmínkách střední Evropy,
- sbírá a analyzuje data o půdě, klimatu, produkci a biodiverzitě,
- vytváří **scénáře budoucího vývoje** a návrhy adaptačních strategií,
- převádí výsledky výzkumu do **praktických doporučení** pro zemědělce i tvůrce politik.

Pozornost je zaměřena na pět klíčových produkcí: **špalda, pohanka, vojtěška, jetel inkarnát a ekologický chov prasat**. Tyto oblasti slouží jako modelové příklady, na nichž lze sledovat dopady klimatické změny, testovat nové postupy a hodnotit jejich environmentální i ekonomické přínosy.

Certifikace ENoLL – mezinárodní uznání kvality

V roce 2025 byla živá laboratoř PROBIO **certifikována organizací ENoLL (European Network of Living Labs)** jako **„Accepted to Grow Member“**. Tato certifikace potvrzuje, že Living Lab PROBIO splňuje základní principy Living Lab přístupu, zejména:

- zapojení uživatelů a praxe do inovací,
- testování řešení v reálných podmínkách,
- otevřenost, spolupráci a přenositelnost výsledků.

Certifikace zároveň posiluje důvěryhodnost laboratoře a umožňuje její zapojení do širší evropské sítě inovativních iniciativ.

IMPLEMENTACE:

Krok 1: Ukotvení v reálné praxi

Základním stavebním kamenem Living Lab PROBIO je **silné ukotvení v reálné zemědělské praxi**. Ekofarma PROBIO slouží jako demonstrační farma, kde jsou dlouhodobě testovány různé přístupy ekologického hospodaření. Tím je zajištěno, že všechna opatření a inovace vycházejí z reálných potřeb zemědělců a nejsou pouze teoretickými koncepty.

Krok 2: Spoluvytváření řešení se stakeholdery

Namísto jednostranného přenosu znalostí je kladen důraz na **participativní procesy**. Zemědělci, poradci, výzkumníci a studenti se společně podílejí na:

- návrhu experimentů,
- vyhodnocování výsledků,
- formulaci scénářů a doporučení.

Tento přístup posiluje důvěru, zvyšuje ochotu inovace přijímat a zároveň zajišťuje jejich praktičnost.

Krok 3: Kombinace dat a terénních zkušeností

Living Lab PROBIO systematicky propojuje:

- **terénní pozorování a zkušenosti farmářů,**
- **data z IoT senzorů** (např. vlhkost půdy, teplota, srážky),
- **satelitní data** o vývoji porostů,
- **klimatické modely a scénáře.**

Tato kombinace umožňuje lépe porozumět dopadům klimatické změny a navrhovat cílená adaptační opatření.

Krok 4: Přenos výsledků do praxe a politik

- Výsledky nekončí jen v odborných zprávách, ale jsou systematicky převáděny do: **Katalogu udržitelných opatření,**
- návrhů **pohotovostních plánů (tzv. Contingency plans),**
- **politických doporučení** pro národní i evropskou úroveň.

Důležitou roli hrají workshopy, kulaté stoly a veřejné akce, které umožňují přímý dialog mezi praxí a tvůrci politik.

SROVNÁNÍ S ČESKÝMI PODMÍNKAMI A PŘÍKLADY UPLATNĚNÍ V ČR:

Inspirace pro ekologické a konvenční zemědělství

Na základě analýz bylo zjištěno, že způsob hospodaření v Living Labu PROBIO je možné na základě půdně klimatických podmínek replikovat na dalších 70 000 ha zemědělské půdy na Jižní Moravě zasahujících do katastrálních území o rozloze 150 000 ha. Samotný model Living Lab je pak při zohlednění regionálních podmínek a specifík snadno přenositelný do dalších regionů ČR. Jeho principy lze využít:

- na jiných inovativních a demonstračních farmách,
- v přechodových systémech mezi konvenčním a ekologickým zemědělstvím,
- při řešení specifických regionálních problémů (sucho, eroze, degradace půdy).

Uplatnění v lesnictví, krajinářství a vodním hospodářství

Přístup Living Lab může být aplikován i mimo zemědělství, například:

- v **lesnictví** (adaptace lesů na klimatickou změnu),
- v **pěči o krajinu** a biodiverzitu,
- v **hospodaření s vodou** na místní úrovni.

Využití pro obce, MAS a regionální rozvoj

Obce a místní akční skupiny (MAS) mohou model Living Lab využít jako nástroj:

- pro zapojení místních aktérů,
- pro pilotní testování inovativních řešení,
- pro lepší propojení projektů s reálnými potřebami území.

Přenos do dalších sektorů

Principy Living Lab PRO BIO – otevřenost, spoluvytváření, testování v praxi – jsou použitelné také v:

- potravinářství,
- energetice,
- cirkulární ekonomice,
- sociálních inovací.

ZÁVĚR

V rámci Living Lab PROBIO se podařilo ověřit, že ekologické zemědělství v konkrétních půdně-klimatických podmínkách jižní Moravy „funguje“ nejen z hlediska environmentálních přínosů (odolnost vůči suchu, lepší práce s půdní vlhkostí, omezení eroze, podpora biodiverzity), ale i z pohledu produkce a stability výnosů v reálné farmářské praxi. Zkušenosti z demonstrační farmy a data sbíraná v rámci ECO-READY ukazují, že agroekologická opatření založená na principech ekologického zemědělství nejsou jen „ideál“, ale proveditelná a dlouhodobě udržitelná cesta i v regionu, který patří mezi nejvíce klimaticky ohrožené v ČR. Zároveň se potvrzuje škálovatelnost tohoto přístupu: pokud lze model – při zohlednění regionálních specifík – replikovat na dalších přibližně 70 000 ha zemědělských půd na jižní Moravě, pak by síť zhruba 20-30 živých laboratoří napříč Českou republikou vytvořila dostatečně robustní soubor reálných podkladů pro

postupnou transformaci zemědělství směrem k vyšší udržitelnosti, podloženou daty, ověřenými postupy a praktickými scénáři.

Zároveň se ale stále jasněji ukazuje klíčová bariéra: ekonomika farem. Ekologické farmy dnes nejsou adekvátně odměňovány za společenské přínosy, které přinášejí – tedy za „common goods“ jako je ochrana půdy, vody, klimatu a biodiverzity. Proto se Living Lab PROBIO v závěrečné fázi projektu zaměřuje na kvantifikaci ekosystémových služeb a jejich ekonomické ocenění tak, aby vznikly srozumitelné a obhajitelné podklady pro nastavení odměňovacích mechanismů (platby za výsledky, cílené podpory, veřejné zakázky či jiné nástroje), které budou zemědělcům férově kompenzovat hodnotu, kterou dodávají celé společnosti.

.